RETTENS DOM (Anden Afdeling)

11. februar 2009 *

I sag T-25/07,

**Iride SpA,** Torino (Italien),

**Iride Energia SpA,** Torino,

ved avocats L. Radicati di Brozolo, M. Merola og C. Bazoli,

sagsøgere,

mod

**Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber** ved E. Righini og G. Conte, som befuldmægtigede,

sagsøgt,

* Processprog: italiensk.

angående en påstand om annullation af Kommissionens beslutning 2006/941/EF af 8. november 2006 om Den Italienske Republiks påtænkte statsstøtte C 11/06 (ex N 127/05) til AEM Torino (EUT L 366, s. 62) i form af tilskud bestemt til at tilbagebetale irreversible omkostninger i energisektoren, for så vidt som den dels fastslår, at der er tale om statsstøtte, dels stiller som betingelse for støttens forenelighed for fællesmarkedet, at AEM Torino tilbagebetaler den ulovlige støtte, der tidligere blev tildelt i forbindelse med ordningen til fordel for de såkaldte »kommunale« virksomheder,

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET
I FØRSTE INSTANS (Anden Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, I. Pelikánová (refererende dommer), og dommerne K. Jürimäe og S. Soldevila Fragoso,

justitssekretær: ekspeditionssekretær J. Palacio González,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 1. juli 2008,

afsagt følgende

## Dom

### Sagens baggrund

1 Sagsøgerne, Iride SpA og Iride Energia SpA, er henholdsvis et holdingselskab i Iride-koncernen og dens intervenerende datterselskab i sektoren for elektrisk og termisk energi. Denne koncern opstod ved fusionen den 31. oktober 2005 mellem AEM Torino SpA og AMGA SpA. Sagsøgerne modtog støtte i form af de i den foreliggende sag omhandlede foranstaltninger som følge af indskud ved fusionen foretaget af AEM Torino, der var i besiddelse af de anlæg, som nævnte foranstaltninger var rettet mod.

*Tidligere støtte*

2 Som følge af en klage indgivet i 1997 vedtog Kommissionen den 5. juni 2002 beslutning 2003/193/EF om skattefritagelser og lån på lempelige vilkår, som Italien har indrømmet til fordel for offentlige forsyningsværker med offentlig aktiemajoritet (EFT 2003 L 77, s. 21, herefter »beslutningen om skattefritagelser«). I denne beslutning fastslog Kommissionen, at skattefritagelserne og lånene på lempelige vilkår, som Den Italienske Republik har indrømmet til fordel for de såkaldte »kommunale« virksomheder, er ulovlige og uforenelige med fællesmarkedet, og pålagde tilbagesøgning af denne støtte fra de støttemodtagende virksomheder. Ved dom af 1. juni 2006, Kommissionen mod Italien (sag C-207/05, ikke trykt i Samling af Afgørelser), fastslog Domstolen, at Den Italienske Republik havde tilsidesat sine forpligtelser, idet den ikke havde gennemført beslutningen om skattefritagelser.

3 Den 18. juli 2000 gav de italienske myndigheder i overensstemmelse med artikel 88, stk. 2, EF Kommissionen meddelelse om en statsstøtte vedrørende tilbagebetaling af omkostninger, der går tabt (såkaldte »strandede omkostninger«) som følge af gennemførelsen af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 96/92/EF af 19. december 1996 om fælles regler for det indre marked for elektricitet (EFT 1997 L 27, s. 20), til fordel for ENEL-koncernen og andre selskaber, som ENELs ældre anlæg var blevet overdraget til. AEM Torino havde en aktiepost på 8% i et af disse selskabers kapital, Edipower SpA. Kommissionen erklærede ved beslutning af 1. december 2004 (herefter »ENEL-beslutningen«) denne støtte forenelig med fællesmarkedet, jf. artikel 87, stk. 3, litra c), EF, i henhold til dens meddelelse om metoder til analyse af statsstøtte forbundet med strandede omkostninger.

*Den omtvistede foranstaltning*

4 Den 21. marts 2005 gav de italienske myndigheder i overensstemmelse med artikel 88, stk. 2, EF Kommissionen meddelelse om en ny statsstøtte vedrørende tilbagebetaling af strandede omkostninger til fordel for AEM Torino (herefter »den omtvistede foranstaltning«).

5 Den omtvistede foranstaltning var defineret ved en række nationale bestemmelser. Således bestemmer artikel 2, stk. 1, litra a), i dekretet fra ministeren for industri, handel og håndværk af 26. januar 2000 (GURI nr. 27 af 3.2.2000) om de almindelige udgifter i forbindelse med el-sektoren, at en del af disse almindelige udgifter er »godtgørelse til producent-distributør-virksomhederne for strandede omkostninger«.

6 For så vidt angår finansieringen af godtgørelsen tildelt for strandede omkostninger har Autorità per l'energia elettrica e il gas (myndigheden for elektrisk energi og gas, herefter »AEEG«) ved beslutning nr. 238/00 af 28. december 2000 (almindeligt supplement til

GURI nr. 4 af 5.1.2001) åbnet en særlig konto hos udligningskassen for el-sektoren (herefter »CCSE«), på hvilken der indsættes provenuet fra anvendelsen af en bestemt bestanddel (»A 6«) af den el-takst, der pålægges alle slutkunder.

7 Endelig er beløbet for de strandede omkostninger for så vidt angår AEM Torino ved økonomi- og finansministerens dekret af 10. marts 2005 blevet fastsat til 16 338 000 EUR.

*Den administrative procedure*

8 I månederne, der fulgte efter meddelelsen om den omtvistede foranstaltning, rettede Kommissionen en række anmodninger om oplysninger til de italienske myndigheder med henblik på at afgøre, om AEM Torino havde modtaget statsstøtte, der var ulovlig og uforenelig med fællesmarkedet, og, hvis dette var tilfældet, om AEM Torino havde opfyldt sin pligt til tilbagebetaling. Disse anmodninger henviste navnlig til den støtte, der var genstand for beslutningen om skattefritagelser.

9 Eftersom Kommissionen ikke mente at have fået et tilfredsstillende svar, indledte den ved beslutning af 4. april 2006 proceduren efter artikel 88, stk. 2, EF for så vidt angår den omtvistede foranstaltning (herefter »beslutningen om at indlede proceduren«). I denne beslutning præciserede Kommissionen for det første, at den omtvistede foranstaltning efter dennes opfattelse udgjorde statsstøtte i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 87, stk. 1, EF, for det andet, at denne støtte var forenelig med kriterierne i meddelelsen om strandede omkostninger, men at støtten, for det tredje, ikke i dens foreliggende form kunne erklæres forenelig med fællesmarkedet, for så vidt som AEM

Torino sandsynligvis havde modtaget statsstøtte, der var ulovlig og uforenelig med fællesmarkedet, og som endnu ikke var blevet tilbagebetalt.

10 Beslutningen om at indlede proceduren blev offentliggjort i *Den Europæiske Unions Tidende* den 17. maj 2006 (EUT C 116, s. 2). I denne beslutning opfordrede Kommissionen alle interesserede parter til at fremsætte deres bemærkninger inden for en frist på en måned fra denne offentliggørelse. Ingen bemærkninger blev imidlertid fremsat for Kommissionen, hverken af de italienske myndigheder, af AEM Torino eller af interesserede tredjeparter.

11 Ved beslutning 2006/941/EF af 8. november 2006 om Den Italienske Republiks påtænkte statsstøtte C 11/06 (ex N 127/05) til AEM Torino (EUT L 366, s. 62, herefter »den anfægtede beslutning«) indstillede Kommissionen proceduren i henhold til artikel 88, stk. 2, EF. I denne beslutning fandt Kommissionen i det væsentlige, at den omtvistede foranstaltning udgjorde en støtte, der var forenelig med fællesmarkedet, men at støtten imidlertid ikke kunne indrømmes, før Den Italienske Republik havde forelagt Kommissionen bevis for, at AEM Torino ikke havde modtaget støtten omhandlet i beslutningen om skattefritagelser, eller i givet fald bevis for, at AEM Torino havde tilbagebetalt denne støtte med morarenter.

**Retsforhandlinger og parternes påstande**

12 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 30. januar 2007 har sagsøgerne anlagt denne sag.

13 Sagsøgerne har nedlagt følgende påstande:

— Den anfægtede beslutning annulleres, for så vidt som den omtvistede foranstaltning betegnes som statsstøtte, samt for så vidt som den »udsætter udbetalingen af støtten«, indtil Den Italienske Republik har godtgjort, at AEM Torino har tilbagebetalt den støtte, der var genstand for beslutningen om skattefritagelser.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

14 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse.

— Sagsøgerne tilpligtes at betale sagens omkostninger.

**Retlige bemærkninger**

15 Sagsøgerne har gjort to anbringender gældende dels om, at der foreligger tilsidesættelse af artikel 87, stk. 1, EF, dels om, at »udsættelsen af støttens udbetaling« er ulovlig.

*Første anbringende vedrørende tilsidesættelse af artikel 87, stk. 1, EF*

16 Det første anbringende kan deles i to led. Sagsøgerne har anfægtet, at den omtvistede foranstaltning betegnes som statsstøtte, idet betingelsen om finansiering via statsmidler og betingelsen om, at støttemodtagerne tildeles en fordel, ikke er opfyldt.

17 Desuden har sagsøgerne i forbindelse med det første anbringende anført to andre klagepunkter, nemlig mangelfuld undersøgelse og manglende begrundelse i den anfægtede beslutning. Da disse klagepunkter imidlertid ikke reelt vedrører en tilsidesættelse af artikel 87, stk. 1, EF, vil de blive undersøgt særskilt som henholdsvis tredje og fjerde anbringende.

Første anbringendes første led vedrørende betingelsen om finansiering via statsmidler

— Parternes argumenter

18 Sagsøgerne har i det væsentlige gjort gældende, at den omtvistede foranstaltning ikke vedrører statsmidler, men alene medfører overførsler mellem erhvervsdrivende i den private sektor, nemlig de endelige el-forbrugere på den ene side og elektricitetsdistributørerne på den anden side.

19 Den italienske ordning til dækning af de strandede omkostninger fremstår juridisk, som om staten har pålagt en gruppe privatpersoner, nemlig de endelige el-forbrugere, en forpligtelse til at overføre visse beløb til en anden gruppe af privatpersoner, nemlig de virksomheder, der modtager godtgørelsen for de strandede omkostninger. Sagsøgerne har understreget, at den pågældende ordning under denne synsvinkel ikke er forskellig fra en forpligtelse til køb til på forhånd fastsatte mindstepriser, der falder uden for anvendelsesområdet for artikel 87 EF, og dette selv om det i det foreliggende tilfælde er foreskrevet, at overførslen af de finansielle midler mellem privatpersoner skal ske via en konto hos CCSE og ikke direkte.

20 Ifølge sagsøgerne har CCSE alene en funktion som regnskabsmellemled mellem de privatpersoner, som betalingsforpligtelsen påhviler, og de personer, der modtager de tilsvarende beløb, hvilket ikke giver CCSE mulighed for, selv ikke for en kort periode, at disponere over de indsatte beløb.

21 Kommissionen har anført, at de overførte beløb er statslige midler, idet CCSE, der modtager dem og varetager videreformidlingen af dem, er et offentligt organ, og at staten har rådighed over de således indsamlede beløb.

— Rettens bemærkninger

22 Ifølge artikel 87, stk. 1, EF er statsstøtte eller støtte, som ydes ved hjælp af statsmidler under enhver tænkelig form, og som fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene ved at begunstige visse virksomheder eller visse produktioner, uforenelig med fællesmarkedet, i det omfang den påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne.

23 For det første følger det imidlertid af Domstolens praksis, at det alene er fordele, der direkte eller indirekte ydes ved hjælp af statsmidler, der skal betragtes som støtte i henhold til artikel 87, stk. 1, EF. Den sondring, der i denne bestemmelse foretages mellem »statsstøtte« og »støtte, som ydes ved hjælp af statsmidler«, betyder nemlig ikke, at alle de fordele, der indrømmes af en stat, udgør støtte, uanset om de er finansieret ved hjælp af statsmidler eller ej. Sondringen har alene til formål at sikre, at støttebegrebet ikke alene omfatter støtte ydet direkte af staten, men ligeledes støtte ydet af offentlige eller private organer, der er udpeget eller oprettet af staten (jf. Domstolens dom af 13.3.2001, sag C-379/98, PreussenElektra, Sml. I, s. 2099, præmis 58 og den deri nævnte retspraksis).

24 I det foreliggende tilfælde er det ubestridt, at de omhandlede beløb i forbindelse med den omtvistede foranstaltning først blev indsamlet hos privatpersoner, nemlig samtlige el-forbrugere, og derefter indsat på en konto hos CCSE, før de til sidst blev overført til AEM Torino, der er en privat virksomhed. Det er heller ikke anfægtet, at CCSE er et offentligt organ, der er udpeget af den italienske stat til at udbetale godtgørelse for strandede omkostninger til de modtagende virksomheder.

25 Hvad for det andet angår begrebet statsmidler bemærkes, at det fremgår af Domstolens praksis, at artikel 87, stk. 1, EF omfatter alle økonomiske midler, som offentlige myndigheder faktisk kan anvende til at støtte virksomheder, uden at det har nogen betydning, om disse midler til stadighed udgør en del af statens formue. Selv om de beløb, som er anvendt til den pågældende foranstaltning, ikke permanent er i offentlige myndigheders besiddelse, er den omstændighed, at de til stadighed er under offentlig kontrol og dermed står til rådighed for de kompetente nationale myndigheder, tilstrækkelig til at kvalificere dem som statsmidler (jf. i denne retning Domstolens dom af 16.5.2000, sag C-83/98 P, Frankrig mod Ladbroke Racing og Kommissionen, Sml. I, s. 3271, præmis 50, og af 16.5.2002, sag C-482/99, Frankrig mod Kommissionen, Sml. I, s. 4397, præmis 37).

26 I det foreliggende tilfælde har sagsøgerne anført, at den omtvistede foranstaltning er beslægtet med den, der var omhandlet i sagen, der gav anledning til PreussenElektra-dommen, hvori Domstolen fandt, at den forpligtelse, der påhviler de private elforsyningsvirksomheder til at købe elektricitet fremstillet fra vedvarende energikilder til fastsatte mindstepriser, ikke indebar nogen direkte eller indirekte overførsel af statsmidler til producenterne af denne type elektricitet (præmis 59).

27 Det skal imidlertid bemærkes, at i den sag, der gav anledning til PreussenElektra-dommen, spillede staten — ud over, at den indførte en lovbestemt forpligtelse til at købe til en mindstepris — ingen rolle i indsamlingen og/eller fordelingen af de omhandlede midler. Beløbene svarende til købsprisen blev direkte overført mellem de erhvervsdrivende i den private sektor, nemlig mellem de virksomheder, der distribuerer elektricitet på den ene side, og producenterne af elektricitet fra vedvarende energikilder på den anden side. I det foreliggende tilfælde bliver provenuet fra anvendelsen af bestanddel A 6 af el-taksten derimod opkrævet og forvaltet på en særlig konto hos CCSE, der er et offentligt organ, inden det fordeles til modtageren, dvs. AEM Torino.

28 Henset til den retspraksis, som er nævnt i præmis 25 ovenfor, skal de omhandlede beløb derfor kvalificeres som statsstøtte, idet de ikke alene til stadighed er under offentlig kontrol, men desuden er statens ejendom.

29 Hvad for det første angår den offentlige kontrol har Kommissionen anført — uden at blive modsagt af sagsøgerne — at CCSE kunne bruge de beløb, der var til rådighed på konto A 6, til midlertidigt at dække en debetsaldo på andre konti. Endvidere har Kommissionen nævnt et tilfælde, hvor de italienske myndigheder ved et ministerielt dekret anvendte en del af de beløb, der var til rådighed på nævnte konto, til andre formål end dem, med henblik på hvilke de var blevet indsat. Sagsøgernes argument, hvorefter

CCSE alene har en funktion som regnskabsmellemled, og hvorefter indsættelsen af de omhandlede beløb på denne CCSE-konto ikke — end ikke midlertidigt — gav CCSE mulighed for at råde over dem, må således forkastes. Sagsøgerne har ganske vist gjort gældende, at den italienske stat ikke i det foreliggende tilfælde handlede på eget initiativ, men med det formål at handle i overensstemmelse med fællesskabsbestemmelserne, og at ændringen i anvendelsen af beløbene i forhold til deres oprindelige anvendelse alene var en konsekvens af, at det var umuligt at tilbagebetale disse til dem, der med urette havde betalt dem. Dette rejser imidlertid ikke tvivl om Kommissionens konklusion, hvorefter den italienske stat har mulighed for — hvis det viser sig at være nødvendigt eller hensigtsmæssigt — at råde over de beløb, der er findes på CCSE's konto A 6, bl.a. ved at ændre deres anvendelse.

30 Hvad for det andet angår ejendomsretten til de beløb, der blev indsat på CCSE's konto A 6, har sagsøgerne — selv om de har nægtet, at beløbene tilhører CCSE — ikke i deres skriftlige indlæg forklaret, hvem disse beløb tilhører, idet sagsøgerne alene har anført, at de omhandlede beløb fortsat tilhører »elektricitetssystemet«. Under retsmødet har sagsøgerne på foranledning af et spørgsmål fra Retten præciseret, at det var de endelige el-forbrugere, der var ejere af de nævnte beløb.

31 Corte suprema di cassazione (den italienske kassationsdomstol) fandt i dom (forenede afdelinger for civilsager) nr. 11632/03 af 3. april 2003, at CCSE ikke var en juridisk person, der var forskellig fra den italienske stat, og at det var denne stat, der måtte betragtes som indehaver af de til CCSE betalte beløb. I dommens præmis 4.3-4.7 foretog Corte suprema di cassazione en uddybende analyse af spørgsmålet vedrørende CCSE's status som juridisk person, baseret på en undersøgelse af de lovbestemmelser, der fandt anvendelse på området, samt på retspraksis vedrørende lignende sager i italiensk ret. Den fandt, at CCSE var et statsligt organ, og at de udbetalte beløb — selv om de hidrørte fra privatpersoner og var bestemt til private virksomheder — var statens ejendom.

32 Sagsøgernes argumenter i replikken med henblik på at anfægte denne doms rigtighed og dens rækkevidde i den foreliggende sag er ikke overbevisende.

33 For det første har sagsøgerne gjort gældende, at Corte suprema di cassazione i sagen, der gav anledning til nævnte dom, skulle tage stilling til retlige spørgsmål, der er forskellige fra dem, der undersøges i den foreliggende sag. Ifølge sagsøgerne traf Corte suprema di cassazione afgørelse om arten af en overtrædelse, hvorved medlemmerne af det tværministerielle udvalg for italienske priser (CIP) under udøvelsen af deres funktion havde skadet offentlige midler, der var i CCSE's besiddelse. I denne sammenhæng ønskede nævnte ret under alle omstændigheder at straffe de pågældende personer. De af Corte suprema di cassazione anførte principper kan derfor ikke abstrakt finde anvendelse i andre tilfælde, uden at der tages hensyn til den sammenhæng, hvori de blev udtrykt.

34 Uafhængigt af om sagsøgernes antagelser angående den omhandlede doms begrundelse er rigtige, kan dommens konstateringer vedrørende de omhandlede midlers statslige art imidlertid ikke antages at kunne adskilles fra den omstændighed, at Corte suprema di cassazione traf afgørelse i en sag henhørende under strafferetten og ikke i en civil eller administrativ sag. Eftersom strafferetten og navnlig bestemmelserne om regnskabssvig, der var omhandlet i sagen, der gav anledning til nævnte dom, har til formål at beskytte de rettigheder, som fysiske og juridiske personer har i henhold til civil eller administrativ ret, skal de berettigede med hensyn til de pågældende konti under alle omstændigheder fastlægges på grundlag af civil eller administrativ ret. Derfor kan konstateringerne i dommen afsagt af Corte suprema di cassazione vedrørende den omstændighed, at CCSE ikke har status som juridisk person, og vedrørende ejendomsretten til midlerne indsat på de konti, som CCSE forvalter, finde generel anvendelse — selv uden for strafferetsområdet.

35 For det andet har sagsøgerne anført, at det retsgrundlag, der fandt anvendelse i sagen, der gav anledning til Corte suprema di cassaziones dom, i mellemtiden er blevet ændret fuldstændigt. I denne forbindelse nævner sagsøgerne især oprettelsen ved en lov af 1995 af AEEG, der er blevet tildelt de kompetencer, der tidligere blev udøvet af CIP, samt

AEEG's afgørelse nr. 70/97, hvori denne for første gang anvender en klar sondring mellem el-takster, herunder deres tillæg, og de statslige indtægter. Ifølge sagsøgerne gav de forskellige bestanddele af el-taksterne før privatiseringen af sektoren, der medførte denne sidste ændring, mulighed for at forsyne ENEL's budget, som offentligt organ, hvilket førte til, at de blev opfattet som offentlige midler, selv om ENEL i henhold til lovgivningen fra 1992 i mellemtiden var blevet omdannet til et aktieselskab.

36 Retten finder, at disse argumenter afkræftes af de af Kommissionen fremførte argumenter. For så vidt angår AEEG's overtagelse af CIP's opgaver forekommer det således åbenlyst, at når de kompetencer, der udøves, ikke er ændret, har det ingen betydning, om fastlæggelsen, forvaltningen og anvendelsen af el-taksternes tillæg påhviler en uafhængig administrativ myndighed, såsom AEEG, eller et tværministerielt udvalg, såsom CIP. Angående den omstændighed, at ENEL som modtager af de tillæg til el-taksterne, der var genstand for Corte suprema di cassaziones dom, ikke længere er et offentligt foretagende, som det med rette er anført af Kommissionen, må det konstateres, at Italiens øverste domstol har understreget, at den omstændighed, at de omhandlede beløb er beregnet på godtgørelse til virksomheder, ikke ændrer ved, at de tilhører staten. Endvidere fremgår det af nævnte dom, at den omstændighed, at AEEG foretog en sondring mellem de tillæg, der senere overføres til statens generelle budget på den ene side, og de tillæg, der overføres til en spærret CCSE-konto og er beregnet til godtgørelse af virksomheder på den anden side, ikke udelukker, at sidstnævnte bliver statens ejendom, når de er overført til CCSE.

37 Endelig har sagsøgerne bestridt, at det — som Corte suprema di cassazione har gjort — kan udledes, at de midler, der er til rådighed på CCSE's konto A 6, er statsmidler, idet CCSE er underlagt statens regnskabsordning. Midlernes retlige art afhænger således ikke af, om det organ, hvor de er indsat, er offentligt eller privat. Under alle omstændigheder valgte AEEG — der frit kunne vælge den bankvirksomhed, til hvilken det overlod forvaltningen af den specifikke konto — CCSE af rene hensigtsmæssighedsgrunde.

38 I denne forbindelse er det tilstrækkeligt at bemærke, at Retten ikke har kompetence til at anfægte fortolkningen af national italiensk ret foretaget af Corte suprema di cassazione.

39 Det følger heraf, at beløbene indsat på CCSE's konto A 6 tilhører den italienske stat, og at denne har rådighed herover. De skal derfor i overensstemmelse med principperne i retspraksis nævnt i denne doms præmis 25 betegnes som statsmidler.

40 Første anbringendes første led skal derfor forkastes som ubegrundet.

Første anbringendes andet led vedrørende betingelsen for tildeling af en fordel

— Parternes argumenter

41 Sagsøgerne har gjort gældende, at den omtvistede foranstaltning ikke opfylder betingelsen vedrørende tildeling af en fordel for den modtagende virksomhed, og at Kommissionen i den anfægtede beslutning ikke har givet nogen forklaring herom.

42 Ifølge sagsøgerne giver den omtvistede foranstaltning de modtagende virksomheder mulighed for at dække udgifter, der er faste udgifter vedrørende investeringer foretaget i overensstemmelse med forpligtelser pålagt af staten før privatiseringen af markedet, og som virksomhederne ikke kan dække ved hjælp af deres egne indtægter opnået ved salg af elektricitet på det privatiserede marked. Der er således ikke tale om en økonomisk fordel, men om en foranstaltning, der er rettet mod at undgå, at virksomheder straffes, alene fordi de før privatiseringen af markedet handlede i overensstemmelse med myndighedernes strategiske angivelser, en situation, der svarer til, at de konkurrerende virksomheder, der ikke skulle afholde sådanne ikke rentable investeringer, fik en fordel.

43 Ifølge sagsøgerne er de strandede omkostninger ikke udgifter, der normalt belaster virksomhedernes budget i henhold til Fællesskabets retspraksis vedrørende statsstøtte, idet ingen virksomhed under normale omstændigheder med et marked, der er åbent for konkurrence, ville have foretaget de investeringer, der gav anledning til de strandede omkostninger. Det er altså ikke et spørgsmål om en fordel som følge af den omtvistede foranstaltning, men snarere afskaffelsen af en konkurrencemæssig ulempe som følge af anvendelsen af den tidligere ordning.

44 Sagsøgerne har således gjort gældende, at Kommissionen burde have godtgjort, at den omtvistede foranstaltning gik videre end dækningen af de strandede omkostninger og udgjorde en supplerende fordel for modtagerne. Dette kan imidlertid udelukkes i det foreliggende tilfælde, idet beløbene er beregnet på grundlag af forskellen mellem de faste udgifter til installering og de indtægter, der kan opnås ved salg af elektricitet.

45 Kommissionen har gjort gældende, at der — idet den omtvistede foranstaltning består i overførsel af et beløb på 16 338 000 EUR til AEM Torino, der ikke repræsenterer vederlaget for ydelserne leveret til staten eller samfundet, men er beregnet på at dække omkostninger, der normalt afholdes af nævnte virksomhed — er tale om en fordel som omhandlet i de fællesskabsretlige bestemmelser om statsstøtte.

— Rettens bemærkninger

46 Ifølge fast retspraksis må det med henblik på at vurdere, hvorvidt en statslig foranstaltning skal anses for statsstøtte, fastlægges, hvorvidt den virksomhed, foranstaltningen er rettet til, opnår en økonomisk fordel, som den ikke ville have opnået under sædvanlige markedsvilkår (Domstolens dom af 11.7.1996, sag C-39/94, SFEI m.fl., Sml. I, s. 3547, præmis 60, og af 29.6.1999, sag C-256/97, DM Transport, Sml. I, s. 3913, præmis 22, samt Rettens dom af 13.6.2000, forenede sager T-204/97 og T-270/97, EPAC mod Kommissionen, Sml. II, s. 2267, præmis 66).

47 I det foreliggende tilfælde er det ubestridt, at den omtvistede foranstaltning foreskriver overførsel af 16 338 000 EUR til AEM Torino. Spørgsmålet er derfor, om denne overførsel er en økonomisk fordel, som denne virksomhed ikke ville have opnået under sædvanlige markedsvilkår, således som det er anført af Kommissionen, eller om der alene er tale om en genetablering af sædvanlige markedsvilkår for AEM Torino i forhold til de konkurrerende virksomheder, der ikke har skullet afholde strandede omkostninger, således som sagsøgerne har gjort gældende.

48 Svaret på dette spørgsmål afhænger af fortolkningen af begrebet »sædvanlige markedsvilkår« i sammenhæng med privatiseringen af markedet for produktion af elektricitet. Ifølge Kommissionen er ændringerne i denne sammenhæng en del af den udvikling, som de erhvervsdrivende måtte forvente under sædvanlige markedsvilkår, eller de erhvervsdrivende kunne i det mindste ikke have en berettiget forventning om, at det gældende retsgrundlag ville blive opretholdt. Sagsøgerne har derimod i det væsentlige gjort gældende, at sædvanlige markedsvilkår indebærer, at retsgrundlaget er stabilt, eller i det mindste, at den forventning, de har til en sådan stabilitet, navnlig når virksomhederne opfordres eller forpligtes af staten til at foretage visse investeringer, som det er tilfældet i den foreliggende sag, beskyttes.

49 Retten er af den opfattelse, at Kommissionens synspunkt er mest overbevisende.

50 I en demokratisk stat, ligesom i en markedsøkonomi, kan retsgrundlaget således altid ændres. Eftersom Det Europæiske Fællesskabs generelle økonomiske politik er orienteret mod åbningen af de nationale markeder og fremme af handel mellem medlemsstater, gælder dette så meget desto mere i tilfælde som det foreliggende, hvor de tidligere retsforskrifter foreskrev afskærmning af et nationalt og/eller regionalt marked, således at der skabes monopolsituationer. Det følger heraf, at åbningen af et marked, der hidtil har været afskærmet, som det sker i forbindelse med direktiv 96/92, ikke kan betegnes som usædvanligt i forhold til sædvanlige markedsvilkår.

51 Det må derfor konstateres, at ændringen i el-sektorens retsgrundlag som følge af direktiv 96/92 falder ind under sædvanlige markedsvilkår, og at AEM Torino, da virksomheden foretog de investeringer, der gav anledning til de omhandlede strandede omkostninger, tog de sædvanlige risici, der er forbundet med eventuelle lovændringer, således som Kommissionen har gjort gældende.

52 Det er ganske vist korrekt, at i alle ordninger i en retsstat har virksomheder ligesom alle individer ret til beskyttelse af deres berettigede forventning. I det foreliggende tilfælde er det imidlertid ikke nødvendigt at undersøge, om sagsøgerne med rette kan påberåbe sig beskyttelsen af den forventning, som de havde til stabiliteten i retsgrundlaget for elektricitetssektoren.

53 For det første — som Kommissionen med rette har anført — har sagsøgerne således ikke fremlagt elementer, der støtter deres påstand om, at de italienske myndigheder havde forpligtet dem til at foretage de investeringer, der gav anledning til de strandede omkostninger, som den omtvistede foranstaltning er rettet mod.

54 For det andet er beskyttelsen af sagsøgernes forventninger til stabiliteten i retsgrundlaget for elektricitetssektoren faktisk blevet sikret i det foreliggende tilfælde, idet Kommissionen i den anfægtede beslutning fandt, at den omtvistede foranstaltning var statsstøtte, der i princippet var forenelig med fællesmarkedet, blot med forbehold for forudgående tilbagebetaling af støtten omfattet af beslutningen om skattefritagelser som det eneste forbehold. Denne anerkendelse af den omtvistede foranstaltnings forenelighed stemmer overens med de retningslinjer, som Kommissionen har angivet i sin meddelelse om analysemetoden for statsstøtte i forbindelse med strandede omkostninger, hvori det er anført, at Kommissionen kan indtage »en positiv holdning til en sådan støtte, i det omfang forvridningen af konkurrencen opvejes af støttens bidrag til at realisere et fællesskabsmål, som ikke vil kunne nås ved hjælp af markedskræfterne«, og at den fandt, at »støtte, der tager sigte på at kompensere for strandede omkostninger, i princippet kan omfattes af undtagelsen i artikel 87, stk. 3, litra c), [EF]«.

55 Eftersom sagsøgerne har nydt godt af en effektiv beskyttelse af de forventninger, som de havde til stabiliteten i retsgrundlaget for elektricitetssektoren, kan de imidlertid ikke med rette gøre krav på, at denne beskyttelse iværksættes på en bestemt måde frem for en anden, nemlig ved at den omtvistede foranstaltning udelukkes fra begrebet støtte som omhandlet i artikel 87, stk. 1, EF i stedet for en erklæring om denne foranstaltnings forenelighed i henhold til artikel 87, stk. 3, litra c), EF.

56 Første anbringendes andet led skal derfor også forkastes som ubegrundet.

*Tredje anbringende vedrørende mangelfuld undersøgelse*

Parternes argumenter

57 Sagsøgerne har fremsat et anbringende om mangelfuld undersøgelse for så vidt angår betegnelsen af den omtvistede foranstaltning som statsstøtte.

58 Kommissionen har gjort gældende, at det tredje anbringende bør afvises.

Rettens bemærkninger

59 Ifølge artikel 44, stk. 1, Rettens procesreglement skal stævningen indeholde en kort fremstilling af søgsmålsgrundene. Denne angivelse skal være så klar og præcis, at sagsøgte får mulighed for at tilrettelægge sit forsvar og Retten for at træffe afgørelse i sagen, i givet fald uden andre oplysninger til støtte herfor. Stævningen skal derfor indeholde udtrykkelige angivelser af de grunde, søgsmålet støttes på, mens en rent generel angivelse heraf ikke opfylder kravene i procesreglementet (jf. Rettens dom af 9.7.2003, sag T-224/00, Archer Daniels Midland og Archer Daniels Midland Ingredients mod Kommissionen, Sml. II, s. 2597, præmis 36 og den deri nævnte retspraksis).

60 I det foreliggende tilfælde har sagsøgerne ikke fremstillet dette anbringende hverken i de skriftlige indlæg eller under retsmødet, således at deres eneste angivelse vedrørende det tredje anbringende er den generelle angivelse i overskriften til det første anbringende. Selv om sagsøgerne som følge af et spørgsmål stillet af Retten under retsmødet angav, at fremstillingen af dette anbringende kunne findes i fremstillingen af de andre anbringender, skal det bemærkes, at det ikke tilkommer Retten at undersøge, om der blandt alle de omstændigheder, som er blevet påberåbt til støtte for ét anbringende, er nogle, der ligeledes kunne anvendes til støtte for et andet anbringende (jf. i denne retning Rettens dom af 27.9.2006, sag T-322/01, Roquette Frères mod Kommissionen, Sml. II, s. 3137, præmis 209).

61 Det følger heraf, at det tredje anbringende må forkastes som ubegrundet.

*Fjerde anbringende vedrørende manglende begrundelse*

Parternes argumenter

62 Sagsøgerne har gjort gældende, at den anfægtede beslutning er ulovlig, idet hverken den eller beslutningen om at indlede proceduren indeholder en forklaring af de grunde, der førte Kommissionen til at konkludere, at den omtvistede foranstaltning var statsstøtte i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 87, stk. 1, EF. Den påståede manglende begrundelse i den anfægtede beslutning kan ikke opvejes af henvisningen deri til ENEL-beslutningen. Denne beslutning vedrørte ikke foranstaltningerne vedtaget til fordel for de såkaldte »kommunale« virksomheder, der er omhandlet i den foreliggende sag.

63 Endelig er sagsøgerne af den opfattelse, at selv hvis ENEL-beslutningen tages i betragtning med henblik på begrundelsen af den anfægtede beslutning, foreligger der alvorlige begrundelsesmangler. Navnlig er analysen af den italienske ordning til dækning af strandede omkostninger upræcis, og Kommissionens konklusioner på baggrund af Domstolens praksis om skattelignende afgifter er urigtige.

64 Kommissionen har for det første anført, at den italienske regering, som den anfægtede beslutning er rettet til, anmeldte den omtvistede foranstaltning i henhold til artikel 88, stk. 3, EF, idet den betegnede den som statsstøtte, præcis som støtten i de tilfælde, der gav anledning til ENEL-beslutningen. I den anfægtede beslutning begrænsede den sig således til at bekræfte den retlige betegnelse givet af den italienske regering. For det andet har Kommissionen i den anfægtede beslutning overordnet bekræftet de indledende konklusioner i beslutningen om at indlede proceduren, hvortil hverken Den Italienske Republik eller AEM Torino har afgivet bemærkninger. For det tredje er retsgrundlaget for den omtvistede foranstaltning identisk med retsgrundlaget for ENEL-beslutningen, hvilket Kommissionen udtrykkeligt har præciseret i den anfægtede beslutning.

65 Under disse omstændigheder er Kommissionen af den opfattelse, at sammenhængen — som er velkendt for såvel den italienske regering som AEM Torino — i lyset af hvilken den anfægtede afgørelses begrundelse skal vurderes, ikke alene omfatter beslutningen om at indlede proceduren, men også ENEL-beslutningen, hvis begrundelse gør det muligt klart at forstå baggrunden for at konkludere, at den omtvistede foranstaltning var finansieret af statslige midler. Desuden er Kommissionen af den opfattelse, at eftersom hverken de italienske myndigheder eller AEM Torino havde fremlagt bemærkninger til de indledende konklusioner i beslutningen om at indlede proceduren, kunne den anfægtede beslutning begrundes summarisk.

Rettens bemærkninger

66 Ifølge fast retspraksis skal begrundelsen for en retsakt tilpasses karakteren af den pågældende retsakt og klart angive de betragtninger, som den institution, der har udstedt den anfægtede retsakt, har lagt til grund, således at de berørte parter kan få kendskab til grundlaget for den trufne foranstaltning, og således at den kompetente ret kan udøve sin prøvelsesret. Det kræves imidlertid ikke, at begrundelsen angiver alle de forskellige relevante faktiske og retlige momenter, eftersom spørgsmålet, om den opfylder kravene i artikel 253 EF, ikke blot skal vurderes i forhold til retsaktens ordlyd, men ligeledes til den juridiske og faktuelle sammenhæng, hvori den indgår (jf. Rettens dom af 15.6.2005, sag T-171/02, Regione autonoma della Sardegna mod Kommissionen, Sml. II, s. 2123, præmis 73 og den deri nævnte retspraksis).

67 I det foreliggende tilfælde er det med hensyn til den anfægtede beslutning korrekt, at Kommissionen i denne beslutning for så vidt angår den omtvistede foranstaltnings betegnelse som statsstøtte har begrænset sig til en sætning, hvorefter den »har konstateret, at den omhandlede foranstaltning [burde] betragtes som statsstøtte«.

68 Det skal imidlertid understreges, at den anfægtede beslutning blev vedtaget i en sammenhæng, der var kendt af såvel den italienske regering som sagsøgerne, og at den falder ind under fast beslutningspraksis.

69 I denne forbindelse skal det for det første bemærkes, at den italienske regering selv i sin anmeldelse af 21. marts 2005 (jf. præmis 4 ovenfor) har betegnet den omtvistede foranstaltning som statsstøtte.

70 For det andet bemærkes, at den anfægtede beslutnings juridiske og faktuelle sammenhæng i det foreliggende tilfælde ud over beslutningen om at indlede proceduren også omfatter ENEL-beslutningen, som der udtrykkeligt henvises til i punkt 5 i beslutningen om at indlede proceduren og i den anfægtede beslutnings femte betragtning. Kommissionen har i den anfægtede beslutnings femte betragtning navnlig anført, at den omtvistede foranstaltning »var [baseret] på en analog foranstaltning godkendt af Kommissionen«, idet den præciserede, at der var tale om den foranstaltning, der var genstand for ENEL-beslutningen.

71 ENEL-beslutningen indeholder imidlertid i punkt 3.1 en detaljeret gennemgang af grundene til, at Kommissionen fandt, at foranstaltningerne, der var genstand herfor, var statsstøtte. Kommissionen forklarede heri for hver af betingelserne i artikel 87, stk. 1, EF, på hvilken måde de efter Kommissionens opfattelse var opfyldt for så vidt angår den omhandlede foranstaltning. Disse forklaringer er temmelig korte for så vidt angår kriterierne for udvælgelse, påvirkning af samhandlen mellem medlemsstater og fordelen for modtagerne, men er mere dybdegående for så vidt angår kriteriet for finansiering ved hjælp af statsmidler, hvilket afspejler forskellene i sværhedsgraden ved vurderingen af hvert af disse kriterier for nævnte foranstaltning. Retten finder, at denne gennemgang som sådan er en tilstrækkelig begrundelse, henset til den i præmis 66 nævnte retspraksis.

72 Eftersom der imidlertid ikke er tale om en begrundelse i forhold til den omtvistede foranstaltning, men i forhold til en anden foranstaltning, der ganske vist er af lignende art, skal relevansen af denne begrundelse for vurderingen af den omtvistede foranstaltning, under hensyn til forskellene mellem de to omhandlede foranstaltninger, endvidere efterprøves. Sagsøgerne har således anfægtet, at ENEL-beslutningen kan tages i betragtning i henhold til den anfægtede beslutnings begrundelse, idet den ikke vedrører foranstaltninger til fordel for såkaldte »kommunale« virksomheder, der er omhandlet i det foreliggende tilfælde, men alene foranstaltninger til fordel for andre virksomheder, dvs. virksomheder, der tilhører ENEL-koncernen og andre selskaber, der har overtaget ENEL's gamle anlæg (jf. præmis 3 ovenfor).

73 I denne forbindelse skal det konstateres, at de omhandlede foranstaltninger i sagen, der gav anledning til ENEL-beslutningen, og sagen, der gav anledning til den anfægtede beslutning, begge hviler på det samme retsgrundlag i italiensk ret, som det fremgår af ENEL-beslutningens punkt 2.1 og punkt 4 i beslutningen om at indlede proceduren. Det skal endvidere anføres, at de modtagende virksomheder tilhører samme økonomiske sektor, nemlig sektoren for fremstilling og/eller distribution af elektricitet, at foranstaltningerne i begge tilfælde er beregnet på at dække de strandede omkostninger forbundet med privatiseringen af elektricitetsmarkedet som følge af gennemførelsen af direktiv 96/92, og at metoderne til indsamling og fordeling af de omhandlede beløb er identiske, idet de i de to tilfælde er indsamlet hos samtlige energiforbrugere ved anvendelse af den samme bestanddel A 6 af el-taksten, derefter forvaltet af CCSE på en særlig konto, før de endelig udbetales til de virksomheder, som foranstaltningen er rettet mod.

74 Derudover er sammenhængen mellem de to foranstaltninger ligeledes bekræftet ved den omstændighed, at Kommissionen i ENEL-beslutningens punkt 2.1 har understreget, at de strandede omkostninger for de såkaldte »kommunale« virksomheder, hvorunder AEM Torino udtrykkeligt er nævnt, skulle være genstand for en særskilt national regulering, og at denne skulle være genstand for en efterfølgende anmeldelse og beslutning. Desuden har Kommissionen i punkt 5 i beslutningen om at indlede proceduren udtrykkeligt henvist til den omstændighed, at de strandede omkostninger for de såkaldte »kommunale« virksomheder ikke på daværende tidspunkt var omfattet af ENEL-beslutningen.

75 Det følger af det foregående, at de to foranstaltninger har en sådan grad af sammenhæng og lighed, at begrundelsen for at betegne den ene som statsstøtte med tilstrækkelig klarhed viser Kommissionens betragtninger for så vidt angår den anden, således at sagsøgerne kan få kendskab til grundlaget for den trufne foranstaltning, og således at Retten kan udøve sin prøvelsesret ved anvendelse af den ovenfor i præmis 66 nævnte retspraksis. Det fremgår i øvrigt, at sagsøgerne kunne sikre deres forsvar på grundlag af de dokumenter og oplysninger, de havde til rådighed, idet de in extenso i stævningen anfægter ENEL-beslutningens begrundelser.

76 For så vidt som sagsøgerne har gjort gældende, at den italienske ordning til dækning af strandede omkostninger, selv hvis der tages hensyn til ENEL-beslutningen med henblik på den anfægtede beslutning begrundelse, er analyseret upræcist, og fejlagtige konklusioner er draget heri, skal det endelig bemærkes, at et anbringende om manglende eller utilstrækkelig begrundelse angår spørgsmålet om tilsidesættelse af væsentlige formforskrifter, hvorved det adskiller sig fra et anbringende om, at begrundelsen for en anfægtet beslutning er ukorrekt, hvilket skal undersøges i relation til spørgsmålet om beslutningens rigtighed (Rettens dom af 7.11.1997, sag T-84/96, Cipeke mod Kommissionen, Sml. II, s. 2081, præmis 47). Sagsøgernes argument vedrører imidlertid alene begrundelsens rigtighed. Det kan derfor ikke anfægte det forhold, at Kommissionen har opfyldt sin begrundelsespligt i den anfægtede beslutning.

77 Det fjerde anbringende skal derfor forkastes som ubegrundet.

*Andet anbringende vedrørende ulovligheden af »udsættelsen af støttens udbetaling«*

78 Sagsøgernes andet anbringende kan deles i to led vedrørende henholdsvis den manglende relevans af Domstolens dom af 15. maj 1997, TWD mod Kommissionen (sag C-355/95 P, Sml. I, s. 2549), og Rettens dom af 13.9.1995, TWD mod Kommissionen (forenede sager T-244/93 og T-486/93, Sml. II, s. 2265, herefter »retspraksis i Deggendorf-sagen«), for undersøgelsen af den foreliggende sag og den manglende vurdering af konkurrenceforvridningen som følge af akkumulering af den tidligere støtte med den omtvistede foranstaltning.

Andet anbringendes første led om betydningen af retspraksis i Deggendorf-sagen

— Parternes argumenter

79 Sagsøgerne har i det væsentlige gjort gældende, at »udsættelsen af udbetalingen« af en statsstøtte ved anvendelse af retspraksis i Deggendorf-sagen forudsætter, at tre betingelser er opfyldt: For det første skal den modtagne støtte være erklæret ulovlig, for det andet skal der være givet pålæg om tilbagesøgning af støtten, og for det tredje skal den modtagende virksomhed have undladt at gennemføre dette pålæg. I det foreliggende tilfælde har Kommissionen i beslutningen om skattefritagelser imidlertid alene anfægtet en støtteordning, uden dog at identificere de modtagende virksomheder og uden at fastsætte de præcise beløb, som disse skulle tilbagebetale. Der findes altså ikke et pålæg om tilbagesøgning, som sagsøgerne ikke har handlet i overensstemmelse med.

80 Sagsøgerne har tilføjet, at de ikke kan holdes ansvarlige for en eventuel uberettiget forsinkelse, som Den Italienske Republik har udvist med henblik på at give pålæg om tilbagesøgning af støtten omhandlet i beslutningen om skattefritagelser. Ifølge sagsøgerne svarer en accept af, at en sådan forsinkelse kan begrunde »udsættelsen af udbetalingen« af en ny støtte, der ifølge retspraksis i Deggendorf-sagen er forenelig, til, at denne foranstaltning gives et klart repressivt indhold, hvilket på ingen måde var retsinstansernes hensigt, og dette uden noget fællesskabsretligt retsgrundlag.

81 Kommissionen har for det første gjort gældende, at den ikke skal undersøge den modtagende virksomheds adfærd med hensyn til et pålæg om tilbagesøgning, men den berørte medlemsstats adfærd, og for det andet, at den i det foreliggende tilfælde er af den opfattelse, at AEM Torino havde modtaget støtte, der var ulovlig og uforenelig med fællesmarkedet, som den italienske stat var forpligtet til at tilbagesøge. Kommissionen

har i denne forbindelse anført, at Den Italienske Republik af Domstolen var blevet dømt for ikke inden for den fastsatte frist at have tilbagesøgt støtten henhørende under ordningen for skattefritagelser (dommen i sagen Kommissionen mod Italien).

— Rettens bemærkninger

82 Det skal indledningsvis bemærkes, at i henhold til artikel 88, stk. 2, første afsnit, EF har Kommissionen ansvaret for, med forbehold af Fællesskabets retsinstansers prøvelsesret, at gennemføre en særlig procedure, som omfatter en løbende undersøgelse og en kontrol med støtteforanstaltninger, som medlemsstaterne påtænker at indføre (Domstolens dom af 14.2.1990, sag C-301/87, Frankrig mod Kommissionen, Sml. I, s. 307, præmis 16, og af 4.2.1992, sag C-294/90, British Aerospace og Rover mod Kommissionen, Sml. I, s. 493, præmis 10). Især på området for vurdering af foreneligheden mellem støtte i henhold til artikel 87, stk. 3, EF og fællesmarkedet har Kommissionen meget vide skønsbeføjelser, bl.a. hvad angår de økonomiske og sociale faktorer, der kommer i betragtning på fællesskabsplan (dommen i sagen Frankrig mod Kommissionen, præmis 49). Kommissionen skal i forbindelse med undersøgelsen af, om en statsstøtte er forenelig med fællesmarkedet, tage hensyn til alle relevante forhold, herunder i givet fald den sammenhæng, som der allerede måtte være taget stilling til i en tidligere beslutning, og de forpligtelser, denne tidligere beslutning måtte medføre for en medlemsstat (Domstolens dom af 3.10.1991, sag C-261/89, Italien mod Kommissionen, Sml. I, s. 4437, præmis 20).

83 I retspraksis i Deggendorf-sagen udledte Domstolen heraf, at Kommissionen ikke overskred rammerne for sin skønsbeføjelse, når den i tilfælde af et støtteprojekt, som en stat tilbyder en virksomhed, træffer en beslutning, hvorved denne støtte erklæres forenelig med fællesmarkedet, men med forbehold af, at virksomheden forudgående tilbagebetaler en tidligere ulovlig støtte, og dette på grund af den omhandlede støttes kumulative virkning (jf. i denne retning dommen af 15.5.1997 i sagen TWD mod Kommissionen, præmis 25-27).

84 Sagsøgernes begrundelse bygger på en urigtig fortolkning af dommen af 15. maj 1997 i sagen TWD mod Kommissionen og på en urigtig forståelse af de særlige kendetegn ved proceduren for kontrol med statsstøtte, idet begrundelsen inddrager denne procedure under forholdet mellem den modtagende virksomhed og Kommissionen og ikke under det forhold, der reelt foreligger i denne henseende mellem medlemsstaten og Kommissionen. Denne urigtige tilgang giver sagsøgerne den opfattelse, at beslutningen, hvorved den tidligere ulovlige støtte erklæres uforenelig, og tilbagebetalingen heraf pålægges, ifølge den nævnte retspraksis vedrører den støtte, som de modtagende virksomheder faktisk modtog, og som de ikke har tilbagebetalt.

85 Det skal imidlertid bemærkes, at adressaterne for beslutninger vedrørende statsstøtte, som Kommissionen træffer, ene og alene er de berørte medlemsstater (jf. artikel 25 i Rådets forordning (EF) nr. 659/1999 af 22.3.1999 om fastlæggelse af regler for anvendelsen af artikel 88 EF (EFT L 83, s. 1) samt Domstolens dom af 2.4.1998, sag C-367/95 P, Kommissionen mod Sytraval og Brink's France, Sml. I, s. 1719, præmis 45). I forbindelse med, at Kommissionen skal tage hensyn til samtlige relevante elementer, herunder den sammenhæng, der allerede er vurderet i en tidligere beslutning, samt de forpligtelser, den har pålagt en medlemsstat i denne tidligere beslutning, ved anvendelse af ovennævnte retspraksis (dommen i sagen Italien mod Kommissionen, præmis 20), undersøger den alene den berørte medlemsstats forpligtelser i henhold til en sådan beslutning og ikke dem, der i givet fald følger heraf for det modtagende selskab. Endvidere adresserer Kommissionen — som den med rette har understreget — aldrig på statsstøtteområdet pålæg om tilbagebetaling til virksomhederne, men altid til medlemsstaterne, der så herefter skal pålægge de modtagende virksomheder at tilbagebetale de modtagne beløb.

86 I denne forbindelse er de faktiske omstændigheder i den foreliggende sag ikke forskellige fra omstændighederne i den sag, der gav anledning til dommen af 15. maj 1997 i sagen TWD mod Kommissionen. Navnlig har Kommissionen i de to sager konstateret, at den berørte medlemsstat havde ydet støtte, der var uforenelig med fællesmarkedet, uden at Kommissionen havde givet forudgående tilladelse, og den krævede, at støtten blev tilbagesøgt hos de modtagende virksomheder, et krav, som de pågældende medlemsstater ikke efterkom.

87 Den eneste forskel mellem de to sager består i den omstændighed, at i sagen, der gav anledning til dommen af 15. maj 1997, TWD mod Kommissionen, var den gamle ulovlige støtte en individuel støtte, der var genstand for en beslutning rettet til den berørte medlemsstat, hvorved den nøjagtigt angivne støtte blev krævet tilbagesøgt hos en eneste modtager, hvorimod den omhandlede gamle støtte, der var ulovlig, i den foreliggende sag, henhørte under en skattefritagelsesordning, hvis præcise fordel for de modtagende virksomheder på grund af de italienske myndigheders manglende samarbejde ikke har kunnet fastlægges og angives i beslutningen om skattefritagelser.

88 Denne forskel kan imidlertid ikke begrunde, at løsningen i Deggendorf-sagen ikke skulle kunne finde anvendelse i den foreliggende sag. For det første imødegår denne retspraksis, som Kommissionen har gjort gældende, nødvendigheden af at undgå den kumulative virkning af ikke tilbagebetalt støtte og planlagt støtte, som tillægger virksomheden en ulovlig konkurrencefordel, der fordrejer konkurrencen på en måde, der strider mod Fællesskabets interesse (dommen af 13.9.1995 i sagen TWD mod Kommissionen, præmis 83). Denne nødvendighed er den samme, uanset om der er tale om en individuel støtte eller en støtte tildelt i henhold til en støtteordning.

89 Det skal endvidere i denne forbindelse understreges, at Kommissionens manglende præcise angivelser for så vidt angår de virksomheder, der nyder fordel af en ulovlig ordning, og for så vidt angår de præcise beløb, som disse virksomheder har modtaget, ikke påvirker gyldigheden af et pålæg om tilbagesøgning og ikke er til hinder for dets gennemførelse, idet den berørte medlemsstat bedst kan få disse oplysninger, og Kommissionen i tilfælde af manglende samarbejde fra den berørte medlemsstats side kan træffe beslutning på grundlag af de oplysninger, som den har til rådighed (jf. i denne retning Rettens dom af 14.1.2004, sag T-109/01, Fleuren Compost mod Kommissionen, Sml. II, s. 127, præmis 48-51 og den deri nævnte retspraksis).

90 I det foreliggende tilfælde har Kommissionen gjort gældende, uden at være blevet modsagt af sagsøgerne, at i sagen, der gav anledning til beslutningen om skattefritagelser, har hverken Den Italienske Republik eller AEM Torino, på trods af gentagne anmodninger, udnyttet muligheden for at fremlægge oplysninger vedrørende AEM Torinos særlige situation for så vidt angår tilbagesøgningen af den omhandlede støtte.

Bl.a. har de på intet tidspunkt fremlagt oplysninger, der angiver, at AEM Torino på grund af virksomhedens særlige forhold ikke skulle være forpligtet til en sådan tilbagebetaling. Kommissionen udledte derfor af de oplysninger, den havde til rådighed, at AEM Torino havde modtaget støtte, der var ulovlig og uforenelig med fællesmarkedet, og at proceduren for tilbagebetaling var påbegyndt, men ikke afsluttet.

91 Desuden må det — selv om sagsøgerne har gjort gældende, at analysen af deres individuelle situation var en forudgående nødvendighed for at kunne give pålæg om tilbagebetaling af gammel støtte — konstateres, at denne opgave påhvilede Den Italienske Republik i forbindelse med proceduren for tilbagesøgning på nationalt plan. Domstolen har således udtalt, at på området for tilbagesøgning af støtte ydet i henhold til en støtteordning indgår en medlemsstats forpligtelse til at beregne det præcise støttebeløb, der skal tilbagesøges, navnlig når denne beregning afhænger af oplysninger, der ikke er blevet fremsendt af medlemsstaten til Kommissionen, i den bredere forpligtelse til loyalt samarbejde, der gensidigt forpligter Kommissionen og medlemsstaterne ved gennemførelsen af traktatens regler om statsstøtte. Endvidere kan en medlemsstat i tilfælde, hvor den er i tvivl om identiteten af adressaterne for tilbagebetalingspåbud, forelægge disse problemer for Kommissionen til vurdering (jf. i denne retning Domstolens dom af 13.6.2002, sag C-382/99, Nederlandene mod Kommissionen, Sml. I, s. 5163, præmis 91 og 92). Sagsøgernes kritik i forhold til den manglende analyse af deres situation skulle derfor have været rettet til Den Italienske Republik og ikke til Kommissionen.

92 Derimod forhindrer den omstændighed, at Den Italienske Republik med urette har undladt at efterkomme sine forpligtelser i denne henseende, der i det foreliggende tilfælde er bekræftet af Domstolen i dommen i sagen Kommissionen mod Italien, ikke Kommissionen i af de oplysninger, den har til rådighed, at drage alle de konsekvenser, der måtte være fornødne med hensyn til foreneligheden af den nye støtte, som Den Italienske Republik foreslår at yde til samme virksomhed. Enhver anden løsning vil således belønne medlemsstater, der efter at have ydet ulovlig støtte derudover ikke overholder deres pligt til loyalt at samarbejde, og vil således fratage ordningen for kontrol af statsstøtte dens effektive virkning.

93 Det følger heraf, at andet anbringendes første led skal forkastes som ubegrundet.

Andet anbringendes andet led vedrørende manglende vurdering af virkningen af konkurrenceforvridningen som følge af akkumulering af den ældre støtte med den omtvistede foranstaltning

— Parternes argumenter

94 Sagsøgerne har i det væsentlige gjort gældende, at Kommissionen har tilsidesat sin forpligtelse til at godtgøre de potentielle negative virkninger på konkurrencen, som en akkumulering af den gamle ulovlige støtte og den nye støtte medfører, samt sin forpligtelse til at identificere det marked, hvorpå disse virkninger finder sted.

95 Ifølge sagsøgerne påhvilede det Kommissionen at forklare, af hvilke grunde den nye støtte, der i sig selv er forenelig med fællesmarkedet, ikke kunne udbetales, for så vidt som den kunne medføre en forvridning af konkurrencen, hvis den blev akkumuleret med den gamle, ikke tilbagebetalte støtte. Sagsøgerne har afvist ethvert forsøg fra Kommissionens side på at pålægge dem bevisbyrden for støttens kumulative virkning og således underlægge fordelen ved undtagelserne i artikel 87, stk. 3, EF en supplerende betingelse. Det har ikke været meningen med retspraksis i Deggendorf-sagen at underlægge tilladelsen til støtte en ny formel betingelse, der hverken er foreskrevet ved EF-traktaten eller ved afledt ret, og som derfor må være ulovlig.

96 Ifølge sagsøgerne kan det ikke accepteres, at Kommissionen afviser at gennemføre en sådan analyse under påskud af, at den ikke har alle de nødvendige oplysninger hertil til rådighed. Den omstændighed, at Kommissionen ikke kunne fastlægge størrelsen af den påståede gamle ulovlige støtte, førte til, at den valgte ikke at undersøge de berørte virksomheders individuelle situation i beslutningen om skattefritagelser og på en abstrakt måde vedtog en beslutning om en støtteordning. De eventuelle fejl i iværksættelsen af en sådan beslutning på nationalt plan giver ikke Kommissionen beføjelse til at bebrejde modtagerne dette ved at anvende retspraksis i Deggendorf-sagen i forbindelse med undersøgelsen af den øvrige støtte.

97 Kommissionen er af den opfattelse, at den har anvendt løsningen i Deggendorf-sagen korrekt i den foreliggende sag. Den har navnlig henvist til den tvivl, der var udtrykt i beslutningen om at indlede proceduren, ved at henvise til denne retspraksis vedrørende risikoen for konkurrenceforvridning som følge af den kumulative virkning af den gamle støtte og den omtvistede foranstaltning og konstateret, at denne tvivl ikke var blevet fjernet hverken af Den Italienske Republik eller af AEM Torino. Ifølge Kommissionen havde den, idet hverken Den Italienske Republik eller AEM Torino var fremkommet med oplysninger, der kunne føre til et andet resultat, ret til at støtte sig på de oplysninger, den havde til rådighed ved vedtagelsen af den anfægtede beslutning, for at konkludere, at dens tvivl vedrørende risikoen i forbindelse med den kumulative virkning af den omhandlede støtte fortsat forelå.

98 Ifølge Kommissionen fremgår det af dommen af 15. maj 1997 i sagen TWD mod Kommissionen (præmis 26), at den omstændighed, at der ikke opstår en kumulativ virkning af en ny støtte og en gammel ulovlig støtte, der ikke er tilbagebetalt, er en del af de almindelige betingelser, der giver mulighed for at benytte en af de i traktaten foreskrevne undtagelser for så vidt angår støttens forenelighed med fællesmarkedet. Derfor skal fast retspraksis finde anvendelse, hvorefter det påhviler den berørte medlemsstat at fremlægge alle de oplysninger, der gør det muligt for Kommissionen at kontrollere, at betingelserne for den ansøgte fravigelse er opfyldt.

99 Desuden har Kommissionen bemærket, at såfremt muligheden for at anvende løsningen i Deggendorf-sagen var afhængig af, at medlemsstaterne havde afsluttet undersøgelserne og havde givet Kommissionen oplysninger om størrelsen af støtten til de forskellige modtagende virksomheder, ville dette fratage ordningen for kontrol af statsstøtte dens effektive virkning, idet medlemsstaterne, der ikke overholder deres pligt til oplysning og loyalt samarbejde, ville blive »belønnet«.

— Rettens bemærkninger

100 Indledningsvis bemærkes, at en medlemsstat, der anmoder om at måtte tildele støtte ved fravigelse af traktatens bestemmelser, ifølge fast retspraksis har en pligt til at samarbejde med Kommissionen, i henhold til hvilken det bl.a. påhviler medlemsstaten at forelægge alle de oplysninger, der gør det muligt for Kommissionen at kontrollere, at betingelserne for den ansøgte fravigelse er opfyldt (Domstolens dom af 28.4.1993, sag C-364/90, Italien mod Kommissionen, Sml. I, s. 2097, præmis 20, og Rettens dom af 15.12.1999, forenede sager T-132/96 og T-143/96, Freistaat Sachsen m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 3663, præmis 140, samt dommen i sagen Regione autonoma della Sardegna mod Kommissionen, præmis 129).

101 Denne forpligtelse gælder også potentielle modtagere af en planlagt støtte. Det er således fastslået, at da beslutningen om at indlede proceduren i henhold til artikel 88, stk. 2, EF indeholder Kommissionens foreløbige tilstrækkelige gennemgang, der fremlægger grundene til, at den er i tvivl om, hvorvidt den pågældende støtte er forenelig med fællesmarkedet, tilkommer det den berørte medlemsstat og de potentielle støttemodtagere at fremkomme med oplysninger, der godtgør, at støtten er forenelig med fællesmarkedet, og eventuelt at henvise til særlige omstændigheder vedrørende tilbagebetaling af den allerede udbetalte støtte i de tilfælde, hvor Kommissionen har krævet tilbagebetaling (dommen i sagen Fleuren Compost mod

Kommissionen, præmis 45; jf. ligeledes i denne retning Rettens dom af 18.11.2004, sag T-176/01, Ferriere Nord mod Kommissionen, Sml. II, s. 3931, præmis 93 og 94, og analogt Domstolens dom af 24.9.2002, forenede sager C-74/00 P og C-75/00 P, Falck og Acciaierie di Bolzano mod Kommissionen, Sml. I, s. 7869, præmis 170).

102 Sagsøgerne har gjort gældende, at medlemsstatens og den modtagende virksomheds forpligtelse til for Kommissionen at fremlægge oplysninger til godtgørelse af den foreslåede støttes forenelighed ikke kan strækkes til også at gælde den kumulative virkning af den gamle ulovlige støtte og den nye støtte, idet dette sidste kriterium ikke er omfattet af undtagelsesbetingelserne i artikel 87, stk. 3, EF.

103 Dette argument kan ikke tiltrædes. For det første kan det, henset til ordlyden af dommen af 15. maj 1997 i sagen TWD mod Kommissionen og af 13. september 1995 i sagen TWD mod Kommissionen, ikke antages, at Domstolen og Retten ønskede at introducere en ny betingelse for foreneligheden mellem statsstøtte og fællesmarkedet, der er forskellig fra de betingelser, der følger af artikel 87, stk. 3, EF. Derimod anførte de klart, at kriteriet for den manglende kumulative virkning af den nye undersøgte støtte med den gamle ulovlige og uforenelige støtte, der ikke var betalt tilbage, var omfattet af den almindelige undersøgelse af en støttes forenelighed, som Kommissionen skal foretage, og det udgjorde derfor kun et af de elementer, den skulle tages hensyn til i forbindelse med anvendelsen af denne bestemmelse. Retten konstaterede således i præmis 56 i dommen af 13. september 1995 i sagen TWD mod Kommissionen, at Kommissionen, når den undersøger, om en statsstøtte er forenelig med fællesmarkedet, skal tage hensyn til alle relevante forhold, herunder i givet fald den sammenhæng, hvori statsstøtten indgår, og som allerede er blevet vurderet i forbindelse med en tidligere beslutning, samt de forpligtelser, som Kommissionen måtte pålægge en medlemsstat i denne beslutning. Retten konkluderede heraf, at Kommissionen var kompetent til at tage hensyn dels til den eventuelle samlede virkning af den tidligere støtte og den nye støtte, dels til, at den gamle støtte, som var erklæret ulovlig, ikke var blevet tilbagebetalt. Domstolen tilføjede i præmis 26 i dommen af 15. maj 1997 i sagen TWD mod Kommissionen, at Kommissionen i henhold til artikel 87, stk. 3, EF — som finder anvendelse på de i sagen omtvistede beslutninger — har meget vide skønsbeføjelser, som bl.a. indebærer en vurdering af de økonomiske og sociale faktorer, der kommer i betragtning på fællesskabsplan.

104 Det følger heraf, at den forpligtelse, som påhviler medlemsstaterne og de virksomheder, der potentielt vil kunne modtage den nye støtte, til at fremlægge oplysninger for Kommissionen til godtgørelse af, at denne støtte er forenelig med fællesmarkedet (jf. retspraksis nævnt i præmis 100 ovenfor), endvidere gælder nødvendigheden af at fastslå, at der ikke er kumulativ virkning af den nye støtte og den gamle støtte, der er ulovlig og uforenelig med fællesmarkedet, og som ikke er betalt tilbage.

105 Herefter skal det undersøges, om betingelsen i henhold til nævnte retspraksis er opfyldt i det foreliggende tilfælde, ved en undersøgelse af, om beslutningen om at indlede proceduren indeholder en foreløbig, tilstrækkelig gennemgang, der fremlægger grundene til, at Kommissionen nærede tvivl om, hvorvidt den pågældende støtte er forenelig med fællesmarkedet.

106 I denne forbindelse skal det konstateres, at Kommissionen i punkt 31 ff. i beslutningen om at indlede proceduren har givet en detaljeret fremstilling af grundene til, at den ønskede — ved anvendelse af løsningen i Deggendorf-sagen — at underlægge den omtvistede støttes forenelighed den forudgående tilbagebetaling af den ulovlige støtte i henhold til skattefritagelsesordningen.

107 Kommissionen har i beslutningens punkt 35-37 bl.a. anført, at de italienske myndigheder hverken havde været i stand til at angive størrelsen på de beløb, der skulle betales tilbage af AEM Torino, eller betingelserne og fristerne for betalingen, og at den under disse omstændigheder var af den opfattelse, at den ikke kunne vurdere den kumulative virkning af den ældre og den nye støtte såvel som de forvridninger af fællesmarkedet, der i givet fald måtte følge heraf.

108 Det tilkom derfor Den Italienske Republik såvel som AEM Torino i forbindelse med den formelle undersøgelsesprocedure at fremlægge oplysninger for Kommissionen, der kunne godtgøre, at der ikke var en kumulativ virkning af den ældre støtte og den omtvistede foranstaltning, og at en forvridning af fællesmarkedet ikke fulgte heraf.

Sagsøgerne kan derfor ikke bebrejde Kommissionen, at den ikke i den anfægtede beslutning har godtgjort de potentielle negative virkninger for konkurrencen, som en akkumulation af den gamle ulovlige støtte og den omtvistede foranstaltning kunne have, idet det ikke tilkom Kommissionen — i mangel af ethvert samarbejde med Den Italienske Republik og sagsøgerne — at opsøge de oplysninger, der kunne bevise en sådan virkning.

109 Hvad angår den manglende markedsanalyse, som sagsøgerne bebrejder Kommissionen ikke at have foretaget, skal det bemærkes, at det er tilstrækkeligt, at Kommissionen godtgør, at den omtvistede støtte kan påvirke samhandelen mellem medlemsstaterne og fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene, og det er ikke nødvendigt, i modsætning til det af sagsøgerne anførte, at afgrænse det pågældende marked (jf. i denne retning Domstolens dom af 17.9.1980, sag 730/79, Philip Morris Holland mod Kommissionen, Sml. s. 2671, præmis 9-12, og Rettens dom af 15.6.2000, forenede sager T-298/97, T-312/97, T-313/97, T-315/97, T-600/97 — T-607/97, T-1/98, T-3/98 — T-6/98 og T-23/98, Alzetta m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 2319, præmis 95).

110 I det foreliggende tilfælde kunne Kommissionen — som det er konstateret ovenfor — ikke på grund af det manglende samarbejde fra de italienske myndigheder og AEM Torino som potentiel modtager af den omtvistede foranstaltning, bedømme den kumulative virkning af den gamle ulovlige støtte og den nye støtte samt den eventuelle påvirkning af konkurrencen, der kunne følge heraf. Ifølge den begrundelse, der ligger til grund for løsningen i ovennævnte retspraksis — i præmis 100 og 101 — kan sagsøgerne ikke støtte sig til den omstændighed, at Den Italienske Republik ikke har handlet i overensstemmelse med den forpligtelse, der påhvilede den til at fremlægge alle de oplysninger for Kommissionen, der gør det muligt at foretage denne bedømmelse, og heller ikke til sagsøgernes eget manglende samarbejde, for at bebrejde Kommissionen, at den ikke har foretaget en afgrænsning eller en undersøgelse af det pågældende marked, som en sådan bedømmelse ville have fritaget den for.

111 Det følger heraf, at andet anbringendes andet led skal forkastes.

112 Eftersom alle sagsøgernes anbringender skal forkastes, bør Kommissionen frifindes i det hele.

**Sagens omkostninger**

113 Ifølge procesreglementets artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da sagsøgerne har tabt sagen, bør det pålægges dem at betale sagens omkostninger i overensstemmelse med Kommissionens påstand herom.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEN (Anden Afdeling):

**1) Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber frifindes.**

**2) Iride SpA og Iride Energia SpA betaler sagens omkostninger.**

Pelikánová Jürimäe Soldevila Fragoso

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 11. februar 2009.

Underskrifter